

дійсності з точки зору їх характеру, ступеню пізнання чи бажаності або ж як комплекс функціонально-семантичних полів з вказаним змістом. В даному випадку в межах кожного модального поля можуть аналізуватися певні типові категоріальні (модальні) ситуації – можливості, необхідності, оптативності, імперативності й т. д. [11, с. 10].

Розвиток функціонально-прагматичного напрямку мовних досліджень призвів до подальшого розширення поняття модальності. Оскільки в центрі уваги функціональної граматики знаходиться мовленнєве повідомлення, представники цього напрямку розвивають поняття **діалогічної модальності**: в дискурсі знаходять відображення не тільки співвідношення того, що повідомляється та дійсності (фактивність, можливість, необхідність), але й відношення до теми діалогу: серйозне, жартівливе, іронічне – **екзистенціальна модальність**; формальне, довірливе, конфліктне (відношення партнерів по спілкуванню один до одного) – **інтерперсональна модальність**; адекватний, занижений, завищений рівень вимогливості (відношення партнера спілкування до самого себе) – **еґоцентрична модальність**. Різновиди діалогічної модальності можуть перетинатися, утворюючи при цьому своєрідну конфігурацію ознак, установалення типів якої дозволяє використовувати ці ознаки як інструмент для вимірювання якості мовленнєвої взаємодії [10, с. 106].

Між різними модальними значеннями існують парадигматичні та синтагматичні зв'язки. Деякі мовознавці, які досліджують модальність, вбачають парадигматичні зв'язки в тому, що вся багатогранність модальних значень може бути зведеною до одного значення, яке в цьому випадку розглядається як елементарне та входить як складова частина в інші модальні значення, що в свою чергу трактуються як похідні. В зв'язку з цим слід відзначити теорію семантичних примітивів А. Вежбицької, що полягає в такому: в основі модальних значень можливості, неможливості, необхідності, заборони лежать модальні значення «хочу» – «не хочу» (вона пояснює їх як похідні). Заперечення також розглядається як модальність, похідна від значення «не хочу» [10, с. 69].

Синтагматичні зв'язки між різними видами модальності в складі одного висловлювання відображені в роботах В. Г. Адмони, який вказує на взаємодію таких аспектів модальності, як афірмативність та оцінка достовірності. Чітка опозиція стверджувального та заперечного висловлювань стає непомітною або нечітко вираженою при появі слів модальної оцінки достовірності, в результаті чого утворюються висловлювання проміжних значень – між впевненим ствердженням та повним запереченням [10, с. 71].

Всі описані вище види модальності можна класифікувати з огляду на їх синтаксичну структуру на два види, а саме: 1) модальність речення (представниками є перш за все Ш. Баллі та його послідовники); 2) модальність зв'язного тексту. Найважливішою семантичною категорією тексту називає модальність Г. Я. Солганик. Він розглядає логічний аспект тексту (на нашу думку, його можна співвіднести з поняттєвим аспектом ФСП) паралельно з модальним значенням кожного речення цього тексту, яке істотно впливає на текстову характеристику: стиль, тон, емоційність, ступінь об'єктивності чи суб'єктивності [12, с. 72-73].

Таким чином, **модальність** є одним з декількох важливих мовних феноменів, який робить можливим існування мови та мовлення в такому вигляді. Тож варто сказати, що **модальність**, як і будь-яка інша лінгвістична категорія, найповніше розкривається, якщо її розглядати в межах певного функціонально-семантичного поля. Керуючись тим, що система будь-якої мови є відкритою, правомірно стверджувати, що функціонально-семантичні поля представляють собою певну органічну єдність полів, характерних для граматичної будови будь-якої окремо взятої мови. І тільки завдяки взаємодії цих полів, а отже й граматичних категорій, відбувається функціонування мови в певний історичний період.

Перспективою нашого наукового дослідження є вивчення модальності як функціонально-семантичного поля та дослідження його особливостей з огляду на прагматичний, комунікативний та структурний аспекти.

Список літератури

1. Баллі Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. – М.: Изд-во иностр. лит., 1995.
2. Амеліна С. М. Інфінітивні конструкції як засіб вираження логічної модальності: Автореф. дис. канд. філол. наук. – Одеса, 1994.
3. Колшанский Г. В. Соотношение субъективных и объективных факторов в языке. – М.: Наука, 1975.
4. Grundzuge einer deutschen Grammatik/ Von einem Autorenkollektiv unter der Leitung von K.E. Heidolph, W. Flaemig u. W. Motsch. – 2., unveränd. u. erw. Aufl. – Berlin: Akademie Verl., 1984.
5. Н. Brinkmann. Die deutsche Sprache: Gestalt und Leistung. – 2., unveränd. u. erw. Aufl. – Duesseldorf: Schwann, 1971.
6. Грамматика русского языка. Синтаксис. Ч.1. – М.: Изд-во АН СССР, 1960.
7. Петров Н. Е. О содержании и объеме языковой модальности. – Новосибирск: Наука, 1982.
8. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В. Н. Ярцевой. – 2-е изд. – М., 1998.
9. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка. – М., 1973.
10. Теория функциональной грамматики: Темпоральность. Модальность. – М.: Наука, 1990.
11. Функциональные, типологические и лингводидактические аспекты исследования модальности: Тез. докл. конф. / Редкол.: Л. А. Бирюлин и др. Иркутск: Иркут. пед. ин-т иностр. яз.; Ленингр. отд-е Ин-та языкознания, 1990.
12. Солганик Г. Я. О модальном значении синтаксических конструкций // Русский язык в школе. – 1988. – № 5.

Таран О. С.

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ЖАРГОННОЇ ЛЕКСИКИ

Характерною прикметою сучасної української мови ХХІ століття є її жаргонізація, причому не тільки в усно-побутовій сфері, але й у засобах масової інформації, публіцистиці, у художній літературі, естрадному мистецтві, у виступах політиків. Це пов'язано із соціокультурними явищами в суспільстві. Учені помітили, що посилення потоку ненормативної лексики збігається зі зміною суспільного устрою. Російський лінгвіст Л. Крисін, описуючи сучасний стан російської літературної мови, визначає декілька причин розмивання меж між підсистемами мови (усі вони стосуються й української мови): 1) демократизація літературної мови, що наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. стала обслуговувати набагато ширші верстви населення – не тільки інтелігенцію, а й робітників і селян, які мають власні мовленнєві навички (просторічні, діалектні, жаргонні); 2) входження до публічного життя наприкінці ХХ ст. таких верств і груп населення, представники яких є носіями некодифікованого, нелітературного мовлення; 3) переоцінка цінностей у зв'язку проголошенням свобод у

суспільно-політичній та економічній сферах, людських взаєминах: «...те, що раніше вважалося приналежністю соціально неprestижного середовища (злочинного, мафіозного, просто малокультурного), починає набувати «прав громадянства» поряд із традиційними засобами літературної мови»; 4) міграційні процеси, які інтенсифікують спілкування між представниками різних груп; 5) відродження арго жебраків і безпритульних у зв'язку зі збільшенням контингенту їх носіїв [7, с. 29-31]. До цих причин додамо, що значна частина жителів України, за свідченнями юристів, пройшла через місця позбавлення волі та привнесла в мову елементи кримінальної субкультури.

Звичайно, масовий і неконтрольований потік нелітературної лексики розкитує норми літературної мови, і це викликає закономірне занепокоєння й дослідницький інтерес лінгвістів (особливо у зв'язку зі зняттям заборони вивчення цієї теми). Останніми роками (особливо в русистичі) з'являється низка фундаментальних словників арго, жаргону, сленгу (М. Грачов, В. Мокієнко, В. Слістратов, Т. Нікітіна, Л. Ставицька, Т. Кондратюк), монографій і наукових розвідок, навіть навчальний посібник «Русский «тусовочный» как иностранный» (Шкапенко Т., Хюбнер Ф., 2003 р.). В українстиці проблемі вивчення мовних кодів субкультур присвячені праці Н. Дзюбишиної-Мельник, Л. Масенко, Л. Ставицької, О. Тараненка та ін., хоча підвалини дослідження соціально маркованих мовних засобів закладені були ще в роботах І. Бодуена де Куртене, О. Горбача, В. Даля, Й. Дзенделівського, В. Жирмунського, Б. Ларіна, Д. Лихачова. Однак вивчення багатоаспектної проблеми виникнення й функціонування ненормативної лексики поки що в Україні фрагментарне, несистемне. Це й зумовлює актуальність нашої розвідки.

І жаргон (особливо соціальний), і сленг як мовлення відкритих (на відміну від арго) соціальних груп не є замкненими мовними підсистемами: вони постійно взаємодіють між собою та національною мовою, оскільки функціонують у її межах. Це дало підстави ученим-лінгвістам (О. Єрмакова, О. Земська, Л. Крисін, Р. Розіна) констатувати факт формування так званого *загального жаргону*¹ (або *інтержаргону* – у розумінні Л. Скворцова, М. Грачова, Л. Ставицької), одиниці якого не належать до певного соціального середовища, а, навпаки, добре відомі в різних соціальних групах: «загальний жаргон є таким мовним утворенням, яке не просто посідає проміжне місце між власне соціальними жаргонами (наприклад, тюремно-табірним, злодійським, жебрацьким² тощо), з одного боку, та літературною мовою й міським просторіччям, з другого, але й активно використовується носіями цих підсистем» [10, с. 76]. Отже, візьмомо цю дефініцію за вихіде теоретичне положення в аналізі ненормативної лексики.

Звичайно поняття «жаргон» пов'язується із субкультурою. Субкультури соціолінгвіст М. Тітлей пропонує розглядати «...як властиві поколінням загальні форми ідентифікації, такі як раса, стать, клас, сексуальна орієнтація». У зв'язку із цим набуває актуальності гендерний підхід (О. Вороніна, Т. Кліменкова, Л. Крисін, Р. Хоф, І. Шаберт) до вивчення жаргонного дискурсу, що уможливить повніший опис відображення категорії гендера в мовній картині світу.

Цікавим для нас є спостереження Л. Ставицької стосовно гендерного аспекту жаргоновживання: «Чоловічі мови продукують жаргонізми, які поширюються на жіночі мови, проте засвоюються вибірково й у дещо звуженому вигляді» [11, с. 165]. Припускаємо різний прояв категорії гендера в номінації представників обох статей один одного, зокрема в жаргонній номінації. У межах цієї розвідки маємо на меті здійснити структурно-семантичний аналіз жаргонізмів на позначення жінок в українській мові. Матеріалом дослідження послугували вибірки зі «Словника сучасного українського сленгу» Т. Кондратюк (Х., 2006) та словника Л. Ставицької «Український жаргон» (К., 2005), а також вибірки з української художньої літератури постмодерну (2005-2007 рр. видань) та результати проведеного нами в 2007 р. психолінгвістичного експерименту, метою якого було з'ясувати, якими жаргонними словами сучасна студентська молодь називає представниць прекрасної половини людства.

За семантикою жаргонні назви жінок можна поділити на групи (подаємо їх за спадною відповідно до кількісного складу):

1) загальні назви дівчат/ жінок (*баба, баршнина, бейбі, бризкавка, бубочка, гьорла, діваха, клавиша, клюшка, кобила, коровка, кобіта, хільда, хуна, чувіха, манюся, ципа, тьолка* тощо); 2) назви повій (дорогих і дешевих, досвідчених, малолітніх), легкодоступних, розпусних дівчат/жінок (*давалка, дальнобійниця, бікса, підстилка, путана, муха, мочалка, шалава, центрова, лахудра, куриця, курва* та ін.); 3) назви непривабливих дівчат/ жінок (*тумба, підошва, паця, чума, війна, мавпа, колода, карга, жаба, дошка, гнипа* тощо); 4) назви дівчат/жінок, які мають дурний характер або малий розум (*лушпайка, ракушка, барбі, вівця, гримза, жлобиха, коза, бичка*); 5) назви за професією, спеціальністю (*секретутка, учиха, хімічка, колба, класуха, музичка, кера/кера, глюкоза, украша*); 6) назви за сексуальними орієнтаціями й пристрастями (*рожева, натуралка, ліза, буча, лесбо* тощо); 7) назви за родинними зв'язками (*стара, сіста, матка, мазер, агресор, матильда, згнара, екс-вайф*); 8) назви за віком (*тридцятка, мала, лошиця, имакодьявка*); 9) назви коханих дівчат, коханок (*буся, бірка, гьорл-френд, харка, подруга*); 10) назви за національністю (*ізя, сарочка, маца, хайка, бульбашка, зюзочка*); 11) назви привабливих дівчат (*кряля, лялька, персик, сексі*); 12) назви жінок з алкогольною пристрастю (*алкашниця, синюшниця, синячка*); 13) імена-назви відомих діячок культури (*Зема, Забуня*).

Цікаво порівняти цей розподіл жаргонної лексики української мови з результатами асоціативного експерименту, проведеного А. Кириліною, яка дослідила динаміку гендерних стереотипів шляхом порівняння асоціативних даних із результатами аналізу фразеологічного фонду німецької та російської мов і зробила такий висновок: «...російські чоловіки високо оцінюють російських жінок, роблячи акцент не стільки на їхній зовнішності, скільки на особистих якостях... переважають оцінки моральні» [1, с. 111].

Нашу увагу привернули зооніми, використовувані як жаргонізми на позначення: взагалі особи жіночої статі (*кобила, зозуля, вовчиця, коровка, теличка, тьола, телуха, ципа, риба, зайці*); повій (*муха, метелик, ящірка, кішка, камбала, скотина*); непривабливих, дурних чи з поганим характером дівчат/жінок (*коза, жаба, мавпа, крокодил, криса, вівця, карга*); жінок за віком (*лошиця, телиця, кобилка*); привабливих дівчат (*киця, кицюня*).

Гендерний підхід передбачає виявлення гендерних стереотипів як стандартизованих уявлень про риси характеру жінки/чоловіка, звернення до культурного контексту. Етнокультурні стереотипи простежуються у фольклорних текстах, фразеологізмах тощо. Так, наприклад, образ смиренної спокійної людини закладений у ФО *спокійна вівця*, порівняймо значення жаргонізму *вівця*: «недалека й сумирна жінка» [9, с. 80], пор. у кримінальному аргі: «*вівця* – жінка-свідок» [12, с. 84] (тут сема «недалека» є імпліцитною, адже в уявленні представників кримінального світу жінка є другорядною, дурною істотою, а «...ставлення декласованих елементів до жінки формується, у першу чергу, на основі статевих відносин» [15, с. 128]). Про товсту людину кажуть *жаба пузата*, жаргонізм *жаба* позначає «потворну дівчину» [9, с. 124]. Про вередливу, уїдливу жінку в народі кажуть: *коза мамородна*, з таким же значенням уживається й жаргонізм *коза*: «причіплива, занудлива дівчина» [9, с. 164]. Отже, наведені приклади ілюструють виникнення жаргонізмів шляхом переосмислення значень слів літературної мови й подачі їх у зниженому стилістичному забарвленні, тобто шляхом внутрішньо мотивованої лексичної номінації в результаті метафоричної дії.

Ще один шлях поповнення жаргонного лексикону – переосмислення власних імен та уживання їх як квазіонімів – антономазія (*дуня, дуся, параска, галя, клава, емануель, роксолана, маша, манька, ліза, василіса, сара, ізя, маланка, лариса*) [13], наприклад: «Там я, як дельная *маша*, здороваюся з барменом, якого вперше в житті бачу, замовляю прог, оцидність якого не вбити ні лимонами, ні водою...» [6, с. 146].

Другою прикметною рисою сучасного мовного процесу (а першу рису ми визначили на початку статті) є активізація запозичень іншомовних слів. Це такою ж мірою стосується і жаргонної підсистеми української мови. Серед запозичень найчисельнішу групу посідають англізми: *гьорл/гьорла/гьорл-френд* (англ. *girl-friend* – дівчина-подруга), *бейбі* (англ. *baby* – дитина), *мазер* (англ. *mother* – мати), *сиспа* (англ. *sister* – сестра), *екс-вайф* (англ. *ex-wife* – колишня дружина), *сексі* (від англ. *sexual* – сексуальний, привабливий). Часто вживане в молодіжних колах слово *гьорл/гьорла* було запозичене ще в 50-х роках в сленг хіппі, «Систему» яких складала здебільшого діти привілейованої інтелігенції, що «...прагнули демонструвати свою перевагу над «трудою молоддю» знанням англійської мови» [8, с. 149]. Англізмами рясить і сучасна українська література постмодерну: «*Заведу собі яку-небудь 15-річну гьорл і буду її вчити малювати*» [6, с. 121]; «*Її величність екс-вайф ступлять граційною ніжкою на хохляцькі землі!*» [6, с. 90]. Давно функціонує українській некодифікованій мові запозичене із циганської мови зі значенням «проститутка» слово *чувіха* (від циганського *cavo* – «хлопець, отже, чувіха – дівчина хлопця, тобто повія» [2, с. 636]), пейоративне забарвлення якого в загальному жаргоні нівелювалося: воно вживається на позначення дівчини, молодої жінки, тобто відбулося розширення значення.

Л. Крисін відзначає ще один семантичний процес, який відбувається із запозиченими словами, що вживаються як жаргонізми, – «підвищення в ранзі», тобто слово в мові, яка запозичує, уживається на позначення престижного об'єкта [7, с. 38]. Наприклад, в італійській мові слово *puttana* вживається на позначення будь-якої повії, а в українському аргі (як і в російському) *путана* – це «найвищий розряд в ієрархії повій, еліта, аристократія» [12, с. 281], хоча в загальному жаргоні це значення нейтралізується. На позначення жінок уживають жаргонізми, запозичені також із польської мови: *кобіта* (пол. *kobieta* – жінка), *кряля* (пол. *krala* – королева).

З метою перевірки заявленої гіпотези стосовно різного обсягу жаргонної номінації представників обох статей нами був проведений психолінгвістичний експеримент (письмово), учасниками якого стали студенти вищих навчальних закладів Луганщини (усього 82 з майже однаковою пропорційністю жінок і чоловіків). Не враховувалися як відповіді обценні лексеми, а також літературні слова (*дівчина, вона, дама, леді, сестра, модниця* тощо), однак до уваги бралися нульові реакції, адже вони, як зазначає Т. Єршова, є достатньо інформативні, свідчать про певне приховування інформації. Результати експерименту такі: у жіночому масиві реакцій (тобто відповіді жінок) відмов удвічі більше, ніж серед чоловіків. За кількістю варіантів жаргонних назв у чоловічому й жіночому масивах реакцій розбіжності невеликі: 51% і 40% відповідно. Найчастотнішими жаргонізмами у чоловіків є такі: *тьолка, чувіха, баба, кобила*. Цікаво, що і в жінок перші три лексеми є найчастотнішими. Кількість одиничних реакцій у жінок – 17, у чоловіків – 24. Усе це експериментально підтверджує думку Л. Ставицької про те, що «основну роль у продукуванні та функціонуванні жаргонів відіграють чоловічі мови» [11, с. 164]: чоловіки відзначаються більшою креативністю (пор. жаргонізми, відсутні в жіночому масиві реакцій, здебільшого на позначення зовнішності дівчини/жінки, її характеру та легкодоступності: *бабина, доска, жаба, корова, мимра, мурка, соска, стервоза, халява, харя, швабра* та ін.).

Найбільш уживані жаргонізми часто входять до складу фразеологізмів: *стара швабра, стара пердуниха* – про стару й надокучливу жінку, *водку і тьолку* (пор.: *хліба й видовищ* – вислів, що був гаслом римської юрби). Жаргонізм *курва* («повія») часто вживається як вставне слово, що не несе жодного семантичного навантаження: «...тридцять два зіпсованих зуба, і жодної тобі, *курва*, медичної страховки» [4, с. 79].

В українській літературі постмодерну вживаються здебільшого жаргонні назви на позначення жінок/дівчат легкої поведінки: «*Але тут курва покликкала свого тупого сек'юриті, й той почав погрожувати Яцику пушкою*» [14, с. 143]; «*Хіба що мозок із вух і неминуче розчарування «цим грьобаним, нікчемним життям, де всі люди – сволота, мужики – свині, а баби – лярви*» [6, с. 128]; «...все своє життя ми тут паємо, а ця *прошмандовка* прийшла на все готове ще й хахаля з собою привела» [5, с. 33], або у загальному значенні «жінка/дівчина»: «*І ше сказав: «Шоби береглася тьолка, бо з нею буде окремих базар»* [3, с. 133]; «*Ця чувіха була воістину крута*» [6, с. 63].

Актуалізація жаргонної лексики в сучасній українській мові відбиває динамічні процеси в українській мовній картині світу, у якій важливе місце посідає категорія гендера, дослідження крізь призму якої дозволило виявити основні лексико-семантичні групи жаргонізмів на позначення жінок, а отже, й стереотипи у номінації представниць прекрасної статі.

Джерела й література

1. Горюшко Е. И. Языковое сознание: гендерная парадигма: Монография. – М.-Х.: Изд. Дом «ИНЖЭК», 2003. – 440 с.
2. Грачев М. А. Толковый словарь русского жаргона. – М.: ЮНВЕС, 2006. – 704 с.

3. Дереш Л. Поклоніння ящірці. – Х.: Книжковий Клуб «Кліб Сімейного Дозвілля», 2006. – 176 с.
4. Жадан С. В. Гімн демократичної молоді. – Харків: Фоліо, 2006. – 223 с.
5. Жадан С. В. Дешеві Мод / Післямова П. А. Загребельного. – Х.: Фоліо, 2006. – 229 с.
6. Карпа І. Перламутрове порно (Супермаркет самотності). Серія «text-драйв». Роман. – К.: ПП Дуліби, 2005. – 216 с.
7. Крысин Л. П. Русский литературный язык на рубеже веков // Русская речь. – 2000. – № 1. – С. 28-40.
8. Мазурова А. И. Словарь сленга, распространенного в среде неформальных молодежных объединений // Психологические проблемы изучения молодежных объединений: Сб. науч. тр. – М.: АПН СССР, 1988. – С. 148-157.
9. Словник сучасного українського сленгу / Упор. Т. М. Кондратюк. – Харків: Фоліо, 2006. – 350 с.
10. Современный русский язык: Социальная и функциональная дифференциация / Рос. акад. наук. Ин-т рус. языка им. В. В. Виноградова. – М.: Яз. славян. к-ры, 2003. – 568 с.
11. Ставицька Л. Арг, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. – К.: Критика, 2005. – 464 с.
12. Ставицька Л. Український жаргон: Словник. – К.: Критика, 2005. – 496 с.
13. Таран О. С. Семантика українських жаргонних квазіонімів // Лінгвістика. – Луганськ, 2007. – № 1. – С. 114-120.
14. Ушкалов С. БЖД: Сrazynovel. – К.: Факт, 2007. – 240 с.
15. Шарандина Н. Н. Отношение к женщине через арготическое слово в преступной среде // Социальные варианты языка. – Н. Новгород: НГЛУ им. Н. А. Добролюбова, 2002. – С. 128-130.

Примітки

¹В. Хом'яков у такому ж розумінні вживав термін «загальний сленг», його визначення стало базовим для відбору мовного матеріалу до «Словника сучасного українського сленгу» [9].

²У визначенні мовних підсистем декласованих елементів ми додержуємося думки М. Грачова, який, аналізуючи лексику злочинців різних категорій, бродяг, босяків, жебраків, розрізняє загальнокримінальне аргот, тюремне аргот, спеціалізоване аргот.

Тарасова В. В.

ОСОБЕННОСТИ ВЕРБАЛИЗАЦИИ КОНЦЕПТА СРЕДСТВО ПЕРЕДВИЖЕНИЯ В АНГЛИЙСКОМ, НЕМЕЦКОМ, РУССКОМ И УКРАИНСКОМ ЯЗЫКАХ

На грани тысячелетий лингвистическая антропоцентрическая парадигма обогатилась новыми направлениями. К ним, в частности, относится когнитивная лингвистика, которая поднимает на новую ступень научного познания унаследованную от логики, философии, психологии и предыдущих этапов развития языкознания проблему связей между языком и мышлением. В центре приоритетных исследований представителей когнитивной лингвистики остаются важные проблемы, которые уже стали традиционными для языкознания: структура языкового сознания, формы репрезентации знаний, соотношение логической, языковой и концептуальной картин мира, картина мира и модель мира. Вместе с тем на первый план языковедческого поиска в последние десятилетия выдвигаются вопросы исследования лингвоконцептологии. Центральное место в рамках данного направления занимают проблемы изучения концепта и концептосферы (труды Д. С. Лихачева, Ю. С. Степанова, В. З. Демьянкова, В. В. Колесова, В. А. Масловой, С. Г. Воркачева, Т. В. Радзиевской, И. А. Голубовской и многих других ученых).

Поскольку концепт как языково-ментальный феномен позволяет определить особенности мышления, языкового поведения, поведенческих стереотипов человека как представителя определенного этноса, выявление типичного и национального в составе концепта принадлежит к приоритетным исследованиям современной лингвистики.

Для понимания универсальных и этноспецифических компонентов структуры концепта важным выступает понятие национальной языковой картины. *Национальная языковая картина* – это выраженное этносом средствами определенного языка мировосприятие и миропонимание, вербализованная интерпретация языковым социумом окружающего мира и себя в этом мире [2, с. 29]. Национально-языковая специфика возникает при проекции этнично-специфических нюансов мировосприятия, миропонимания и оценки окружающей действительности на единый логико-понятийный каркас разных национальных языковых картин мира. Сочетание универсального и национального в языковой субстанции и образует «лицо» национального менталитета, который реализуется в языковых формах [2, с. 30].

Историческое развитие общества привело к когнитивному усложнению всех сфер человеческой деятельности [1, с. 58]. В особой степени это относится к сфере транспорта, в частности, автомобильного. Научно-техническая революция и ее продукт, революция «автомобильная» внесли принципиальные изменения в жизнь людей. С развитием науки и техники совершенствовались сами транспортные средства, их устройство, дизайн, увеличивалась мощность двигателей.

Поскольку сама предметная лексика служит субкатегоризации мира, развитие системы транспорта нашло непосредственное отражение в тематической группе лексики, обслуживающей данную сферу человеческой деятельности – в наименовании транспортных средств и связанных с ними предметов и явлений.

Актуальность исследования предопределена тем, что изучение концепта СРЕДСТВО ПЕРЕДВИЖЕНИЯ в русском, украинском, английском и немецком языковом и культурном пространствах вписывается в решение ряда современных языковедческих проблем, среди которых отметим изучение концепта как феномена концептуальной и языковой картин мира; типичного и национально-специфического в содержании концептов определенной языковой и культурной традиции.

Предметом нашего исследования являются особенности вербализации концепта СРЕДСТВО ПЕРЕДВИЖЕНИЯ в английском, немецком, русском и украинском языках.

Основной **целью** исследования является выявление реализации концепта СРЕДСТВО ПЕРЕДВИЖЕНИЯ в английской, немецкой, русской и украинской языковых культурах, что позволит вывести общие концептные смыслы и национально-специфические компоненты в структуре понятийных значений исследуемого концепта.

Диапазон представления концепта в лингвистических исследованиях чрезвычайно широк: от традиционной семантики до чистой ИДЕИ, напрямую с языковыми средствами не связанной. Для воронежской школы концептологии (И. А. Стернин, З. Д. Попова) характерно «понимание концепта как единицы невербального в своей основе мышления, а лексических и фразеологических единиц языка – как средств опредмечивания,